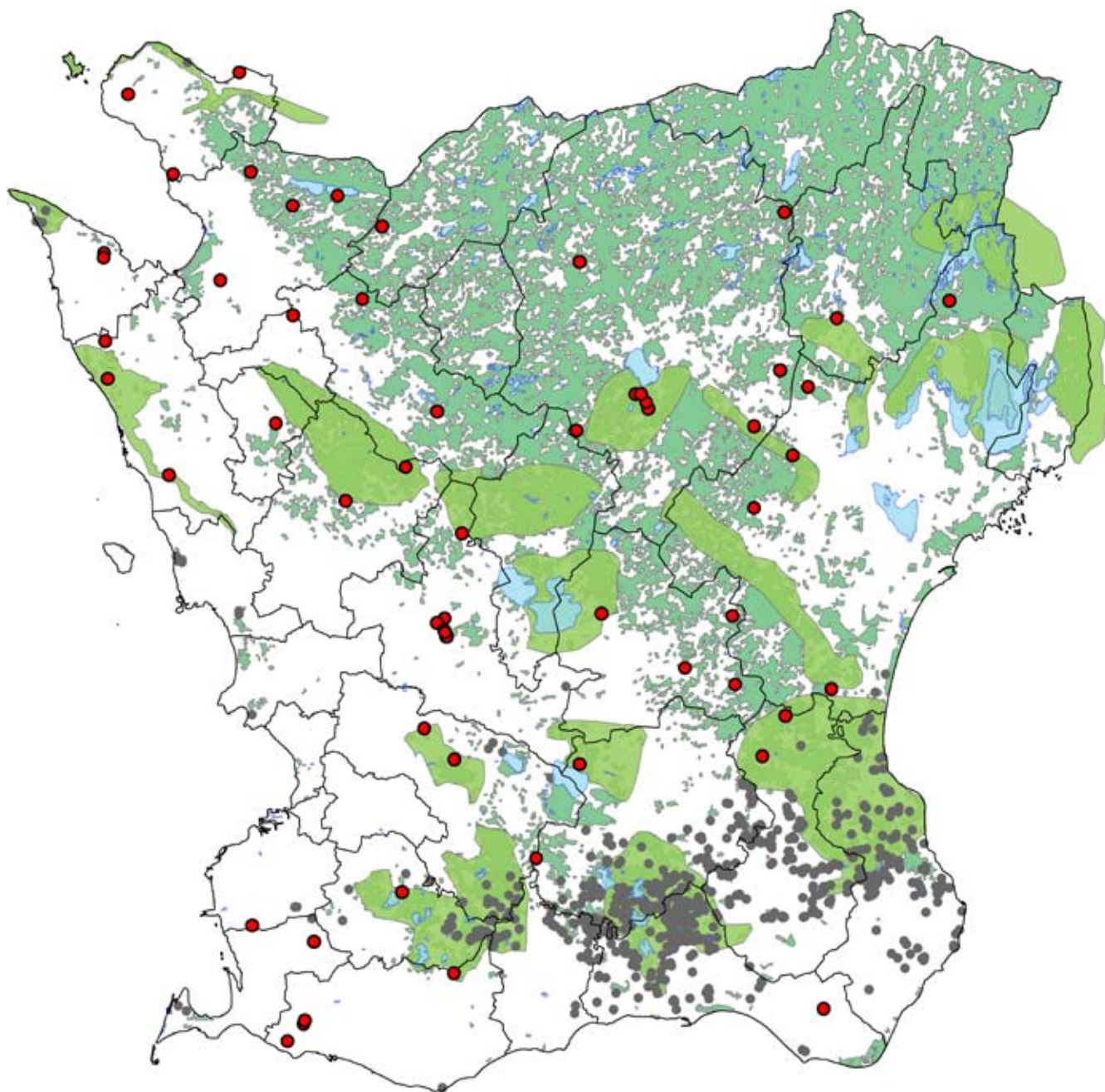

Större vattensalamander (*Triturus cristatus*) i Skåne 2008

Översiktsinventering och förekomst
inom 17 Natura 2000 områden

Åtgärdsprogram för hotade arter

Marika Stenberg och Per Nyström

2009

Titel: Större vattensalamander (*Triturus cristatus*) i Skåne 2008 -
Översiktsinventering och förekomst inom 17 Natura 2000
områden

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Författare: Marika Stenberg & Per Nyström, Ekoll HB

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne län
Miljöavdelningen
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
skane@lansstyrelsen.se

Copyright: Länsstyrelsen i Skåne. Alla foton och figurer är tagna och
gjorda av författarna.

ISBN: 978-91-86079-52-9

Rapportnr: 2009:8

Layout: Marika Stenberg, Per Nyström och Maria Sandell

Tryckt: 2009

Förord

I Skåne har vi under decenier lagt ner ett stort arbete med att rädda och förbättra situationen för en lång rad hotade groddjur. För många av de hotade amfibiearterna har vi idag lyckats vända trenden och de ökar i både antal och utbredning, detta gäller t ex klockgrodan och lövgrodan. För lövgrodan har arbetet lyckats så bra att den numera är avförd från rödlistan.

En art som dock varit lite bortglömd i det skånska naturvårdsarbetet kopplat till hotade groddjur har varit den större vattensalamandern. Detta har till stora delar berott på att den i Skåne ansetts som vanlig och väl spridd. Men är den verkligen det? Den kända skånska utbredningen bygger på bifynd av större vattensalamander i samband med inventeringar av de övriga arterna.

För att få en rättvisande bild av artens situation i Skåne genomfördes en stor inventering under 2008. En inventering som fokuserat på de delar av Skåne som ligger utanför det i dag kända utbredningsområdet. Som ett led i vår redovisning till EU har även de Natura 2000 områden från vilka större vattensalamander finns upptagna inventerats.

Länsstyrelsen vill tacka alla som i stort eller smått bidragit för att kunna öka kunskapen om den större vattensalamanderns situation i Skåne.

Anders Hallengren

Koordinatorer för arbetet med hotade arter

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning.....	5
Inledning	6
Syfte och upplägg på rapporten	6
Större vattensalamander- ekologi och habitatkrav	7
Livscykel	8
Miljökrav	9
Del I	11
Översiktsinventering av större vattensalamander i Skåne utanför dess kända utbredningsområde.....	11
Metodik	12
Del 2	37
Reproduktion hos större vattensalamander inom 17 Natura 2000-områden i Skåne	37
Metodik	38
Resultat.....	39
Bäckhalladalen (SE0420130)	39
Falsterbohalvön (SE0430095).....	40
Fredriksbergs mosse (SE0430122).....	41
Gladsaxhallar och Tobisviksheden (SE0420206)	41
Kullaberg (SE0430092)	42
Kungsmarken (SE0430030).....	43
Måryd-Hällestad (SE0430026)	44
Möllehässlé-Kullens havsbad (SE043008)	45
Ravlunda skjutfält (SE0420240)	46
Revingefältet (SE0430113)	47
Siesjöområdet (SE0420267).....	47
Skoghejdan (SE0430115)	47
Skoghusets enefälád (SE0430116).....	48
Stenshuvud (SE0420134)	48
Svabesholm (SE0420135)	49
Söderåsen (SE0420154)	49
Verkeåns dalgång (SE0420075).....	50
Slutsatser Natura 2000	51
Litteratur.....	52

Sammanfattning

Denna rapport består av två delar. *Del 1* redovisar resultaten av en översiktsinventering av större vattensalamander (*Triturus cristatus*) utanför det tidigare kända utbredningsområdet i Skåne. *Del 2* redovisar resultaten från en inventering av arten inom 17 utvalda Natura 2000-områden i länet. Inventeringarna genomfördes genom att håva efter larver i lämpliga vatten under augusti och början av september 2008. Lämpliga vatten är fiskfria med riklig förekomst av undervattensvegetation och med ett pH-värde på minst 5. Lekvattnen bör helst ligga inom 400 m från lämplig födosöks- och övervintringsmiljö (t ex lövskogsområde).

Vid inventeringen besöktes 491 lokaler, som först bedömts lämpliga utifrån en utsökning i GIS (inklusive flygbilder). Lokalerna var fördelade i vartannat ekoblad. Håvning gjordes enbart i 76 vatten, eftersom övriga vatten inte bedömdes som lämpliga vid fältbesöket (oftast pga fisk och/eller kräftor (44 %) eller avsaknad av undervattensvegetation (21 %)). Totalt fångades larver på 15 lokaler. På ytterligare tre lokaler fann vi vuxna individer av den större vattensalamandern intill eller i närheten av ett vatten. Vi fick även rapporter om större vattensalamandrar från markägare och boende. Ett flertal rapporter fick vi in tack vare uppmärksamheten som inventeringen fick i media (via ett pressmeddelande från Länsstyrelsen i Skåne län). Ytterligare information om artens förekomst i Skåne fick vi från två andra inventeringar gjorda 2008 (en del av Eslövs kommun och på Hovdala, Hässleholms kommun) samt observationer som lagts in på artportalen. Förutom egna observationer fick vi på så sätt in ytterligare 41 observationer av större vattensalamander, mestadels på land. Resultaten visar att större vattensalamander finns i nästan hela länet. Förekomsten sammanfaller med skogsmiljöer (främst lövskog) och/eller det småskaliga jordbrukslandskapet. De områden i Skåne som är minst lämpliga för arten, bl a till följd av brist på lämpliga vatten och landmiljöer, är de intensivt odlade och exploaterade områdena i de västra, sydvästra och de nordöstra delarna av Skåne. Det finns även begränsad förekomst av större vattensalamander i norra delarna av Skåne som domineras av intensivt skogsbruk (barrskog). Resultaten från denna inventering kan användas som underlag för att bedöma bevarandestatus för arten inom olika delar av länet. De största hoten mot den större vattensalamandern och dess livsmiljöer i Skåne verkar vara fisk- och/eller kräftinplanteringar samt avsaknad av lämpliga livsmiljöer på land (lövskogsområden) till följd av exploatering (intensivt jord- och skogsbruk och trafik).

Vid håvning efter larver inom Natura 2000-områdena fångades större vattensalamander vid Ravlunda skjutfält, Verkeåns dalgång, Fredriksbergs mosse (Svartskylle naturreservat), Skoghusets enefälad, Skoghejdan och Måryd-Hällestad. I 11 av de inventerade Natura 2000-områdena undersöktes vatten där det tidigare rapporterats förekomst av vuxna individer av större vattensalamander på 2000-talet. Vår bedömning är att samtliga undersökta områden bör kunna hysa större vattensalamander. Dålig reproduktion inom sex områden kan bero på att sommaren 2008 var ovanligt torr och flera vatten var uttorkade. Dessutom var flera vatten påverkade av spillning/urin från kreatur, vilket omöjliggör reproduktion. Andra faktorer som påverkade möjligheten till att finna större vattensalamander var att vissa vatten inte kunde håvas pga till exempel breda vassbälten eller gungfly. Baserat på täthet av kända lokaler bedöms i nuläget bara tre av dessa områden uppnå god bevarandestatus. För att kunna bedöma bevarandestatusen för större vattensalamander inom de 14 andra Natura 2000-områdena bör man inventera dessa med hjälp av flaskfällor i samband med leken på våren.

Inledning

Den större vattensalamandern (*Triturus cristatus*) är ett hänsynskrävande stjärtgroddjur som tidigare har funnits med på den svenska rödlistan för hotade arter och var klassificerad som missgynnad år 2000 men togs bort 2005, då den bedömdes som livskraftig (Gärdenfors 2005). Naturvårdsverket har ändå tagit fram ett åtgärdsprogram för bevarandet av den större vattensalamandern och dess livsmiljöer i Sverige (Malmgren 2007). Den kortsiktiga målsättningen med åtgärdsprogrammet är att det år 2010 skall finnas god kunskap om artens utbredning, populationsstorlek och bevarandestatus i hela landet. Kunskapsläget om den större vattensalamanderns utbredning och status i Sverige är fortfarande bristfällig i många län. Vid en återinventering av arten i landet kunde man bara hitta rimliga förklaringar i 50 % av fallen till att den försvunnit (Malmgren 2007). Det är därför viktigt att ytterligare kunskap byggs upp om vad som karaktäriserar salamanderns lekvatten och omgivande landmiljö. I Skåne är den större vattensalamandern relativt vanlig inom de områden där det finns andra hänsynskrävande groddjur (ca 800 kända lokaler för större vattensalamander finns, främst i sydöstra Skåne). Den större vattensalamandern har tidigare rapporterats som bifynd vid inventeringar av de andra groddjursarterna, utförda främst av Boris Berglunds (Berglund 1998, Länsstyrelsen 2008).

I Europa minskar den större vattensalamandern, både i antal individer och antal lekvatten, i större delen av sitt utbredningsområde och är upptagen i både bilaga IV och II i EU:s art- och habitatdirektiv. Arter som är listade i bilaga IV är fridlysta och regleras i Artskyddsförordningen (1998:179). Detta medför att såväl förökningsplatser (vattenmiljön) som viloplatser och födosöksområden (landområden kring småvatten där arten finns) är skyddade. Den större vattensalamandern har speciella krav på sin miljö, vilket gör att den finns i miljöer med hög biologisk mångfald. För arterna som är listade i bilaga II gäller att särskilda bevarandeområden utpekade inom nätverket Natura 2000. Detta innebär att Sverige, liksom andra länder, har en skyldighet att se till att arterna har en gynnsam bevarandestatus. Länsstyrelsen ansvarar för att ta fram bevarandeplaner för Natura 2000-områden och de arter och naturtyper som finns i dessa (Naturvårdsverket 2003). En viktig del i bevarandearbetet är att göra bedömningar och uppskattningar av arters populationsstorlekar/utbredningar för att kunna bedöma vilka insatser/åtgärder som behövs för att uppnå gynnsam bevarandestatus för arten. Med utgångspunkt från populationsutveckling hos den större vattensalamandern inom ett Natura 2000-område kan man göra säkrare bedömningar om dess bevarandestatus.

Syfte och upplägg på rapporten

I Skåne var förekomsten av större vattensalamander okänd utanför de områden där den rapporterats som bifynd vid inventeringar av andra hänsynskrävande groddjur. Dessutom saknades kvantitativa data på förekomst av arten inom Natura 2000-områden. Därför initierade Länsstyrelsen i Skåne län, inom ramen för åtgärdsprogrammet och Natura 2000 nätverket, en översiktsinventering av större vattensalamander i länet och en inventering i 17 utvalda Natura 2000-områden.

Denna rapport består av två delar. *Del 1* redovisar översiktsinventeringen av större vattensalamander och *Del 2* inventeringen av de 17 Natura 2000-områdena. Inventeringsmetoden som använts har varit hävning efter larver. Det finns inte så mycket information om hävningsresultat av större vattensalamander (men se Lund 2004, Mernelius 2007 och Stenberg och Nyström 2007, Stenberg och Nyström, i tryck). Baserat på hävningar i vatten

i Kronobergs och Skåne län har reproduktion konstateras i ungefär hälften av de vatten där vuxna djur observerats tidigare på året. I nästan alla vatten där reproduktion förekommer saknas fisk (gräskarp verkar kunna vara ett undantag om det fortfarande finns vattenvegetation). I Kronobergs län observerades vuxna salamandrar i 32 vatten våren 2007 (Stenberg och Nyström, 2007). Vid håvningen i augusti/september 2007 fann vi att vatten som var uttorkningsbenägna i större utsträckning saknade larver av den större vattensalamandern (saknades i 13 av 17 vatten) än de som inte riskerade att torka ut (saknades i 2 av 15 vatten). Därför kan det finnas områden där vuxna individer av den större vattensalamandern fortfarande finns kvar, trots att den inte lyckas föröka sig varje år. När man enbart håvar efter larver kan man därför missa en del förekomster. I Skåne är dock den större vattensalamandern relativt utbredd och det finns väldigt mycket småvatten. Genom att håva efter larver hinner man besöka betydligt fler vatten än om man skulle besökt vattnen på natten i samband med leken. Håvning valdes för att den ger ett semikvantitativt mått på förekomsten samtidigt som man kan konstatera om den större vattensalamandern kan reproducera sig i vattnet. Om man vet att arten lyckas reproducera sig inom ett område kan man identifiera viktiga områden som är extra skyddsvärda.

Rapporten sammanfattar utbredningen för arten i Skåne län fram till september år 2008. Förutom inventeringsresultaten av främst larvförekomst ges information om lokalerna i form kortfattad beskrivning av lekvattnet och dess närmiljö samt foto. Resultaten från denna undersökning kan användas som underlag för att bedöma bevarandestatus för arten inom olika delar av länet, inklusive Natura 2000-områden.

Större vattensalamander- ekologi och habitatkrav

Nedan följer en mycket kortfattad beskrivning av den större vattensalamanderns (Figur 1), ekologi och miljökrav. För mer detaljerad information hänvisas till Malmgren (2002 & 2007) samt Nyström och Stenberg (2008).

Figur 1. Större vattensalamander. Undersidan på en vuxen större individ är gul/gulorange.

Livscykel

Den större vattensalamandern är under större delen av året ett landlevande rovdjur, som lever av småkryp. Arten finns ofta i lövskogsmiljöer. Den kan troligtvis bli ganska gammal, upp till 16-18 år i naturen, och den blir könsmogen efter 2-4 år. Efter övervintringen, som ofta sker inom 400 m från lekvattnet, vandrar de vuxna djuren ner till vattnet, där man kan se dem från mitten av april till juni.

Vanligen ser man de vuxna djuren leka efter mörkrets inbrott. Hanen visar upp sig för honan vid vegetationen på grunt vatten. Efter befruktning lägger honan äggen, ett och ett, inlindat i vattenvegetation eller liknande (Figur 2).

Figur 2 . Äggläggande hona av store vattensalamander.

Den större vattensalamanderns larver är rovdjur som äter småkryp och djurplankton i vattnet. Larverna är aktiva på dagen. De har "buskar" av utvändiga gälar (Figur 3) och klarar av att leva i vatten med låga syrgasförhållanden. I solbelysta vatten växer larverna snabbare, eftersom vattnet då blir varmare. Larverna blir vanligen till färdiga landlevande salamandrar i slutet av augusti beroende på bl.a. vattentemperatur och födotillgång. Larverna kan förekomma i vattnet t o m in i oktober, vilket innebär att det är viktigt att vattnet inte tillåts torka ut innan alla larverna hunnit metamorfosera och lämna vattnet. Metamorfos sker vid en larvstorlek kring sex cm.

Figur 3. Larv av större vattensalamander.

Miljökrav

Den större vattensalamandern är beroende av såväl lämplig lekmiljö som bra landmiljö (Figur 4). Lekvattnet får inte torka ut innan alla larver är färdigutvecklade och hunnit lämna vattnet. Eftersom honorna lägger sina ägg inlindade i vattenväxter är vatten utan undervattensvegetation inte lämpliga för arten, t ex vatten där kräftor eller gräskarp betat ner alla växter. Den större vattensalamandern undviker att föröka sig i vatten med fisk (den kan ibland föröka sig i vegetationsrika vatten med gräskarp). Däremot kan vatten med fisk fungera som födosökslokaler för vuxna salamandrar. Förurning av småvatten kan vara ett problem för arten i vissa delar av landet och arten förekommer sällan i vatten med pH lägre än 5,0, eftersom reproduktionen blir störd i vatten med för lågt pH. Samtidigt verkar arten heller inte reproducera sig i alltför näringsrika vatten.

Miljön runt lekvattnet ska erbjuda såväl födosöksmöjligheter (småkryp) som goda övervintringsmöjligheter (gårdsgårdar, husgrunder och andra håligheter) för att salamandern ska kunna överleva på land. Den större vattensalamandern missgynnas därför i intensivt odlade jordbruksområden. Sammanfattningsvis kan man konstatera att den större vattensalamandern trivs i solbelysta, vegetationsrika småvatten (utan fisk) i det gamla kulturlandskapet med sin mosaik av insektsrika naturbetesmarker och gårdsgårdar och/eller i närheten av lövskog som är rik på död ved och insekter (skydd och föda).

Figur 4. Optimal miljö för den större vattensalamandern. Vattnet är solbelyst, har högt pH-värde, flacka kanter och mycket vattenvegetation. På land finns det gott om födosöks- och övervintringsplatser. Dammen (lokal 91-095) ligger i Lunkaberg/Stendala inom det redan kända utbredningsområdet för arten. Här finns även klockgroda och lövgroda.

Del I

Översiktsinventering av större vattensalamander i Skåne utanför dess kända utbredningsområde

Larv av större vattensalamander upphåvad den 21 augusti 2008 vid Kollebackstorp, Ängelholms KO

Metodik

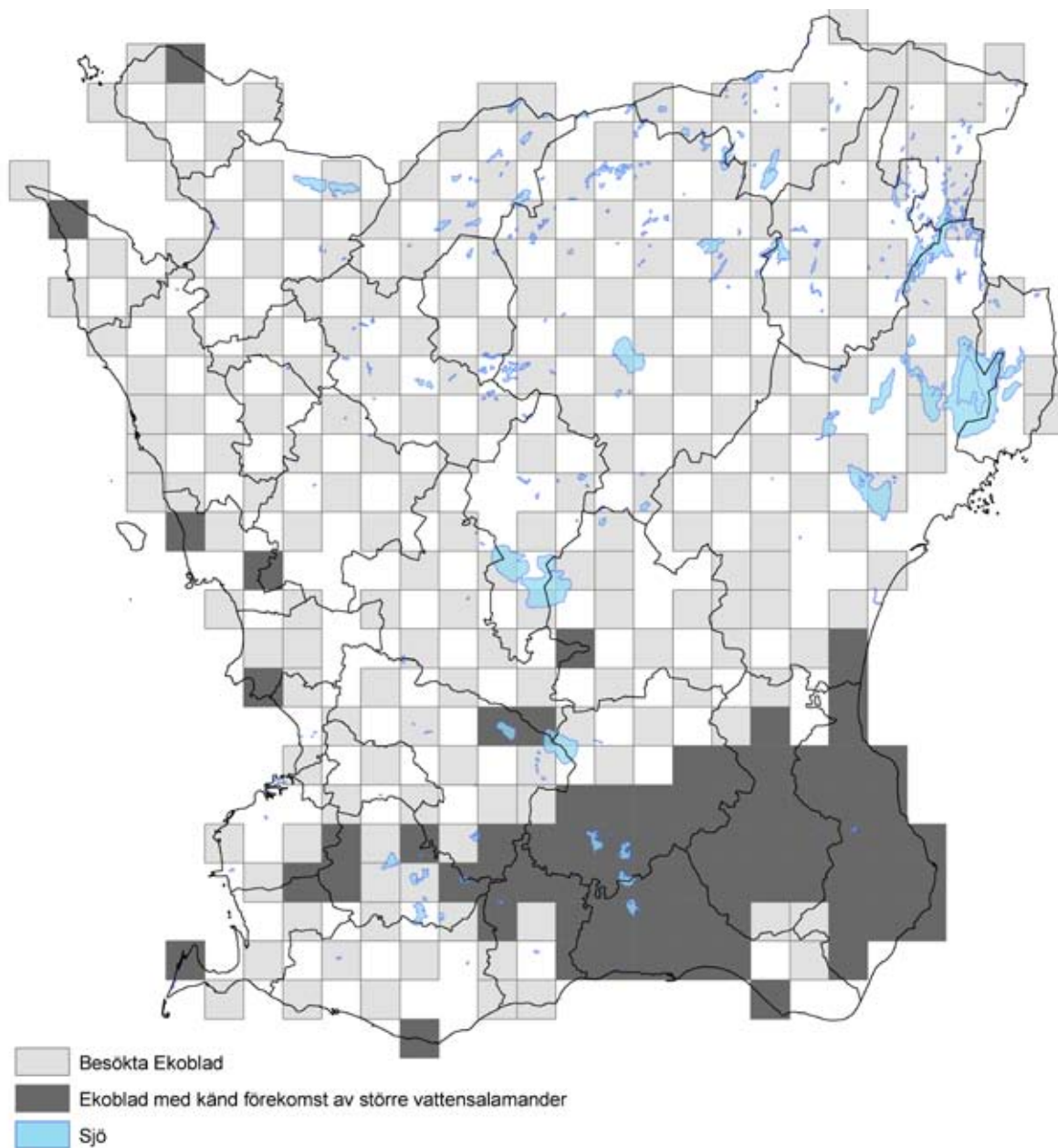
Lokalutsökning

Urval av lokaler för inventering gjordes huvudsakligen med hjälp GIS och baserades på befintligt digitalt kartmaterial och ortofoton. Liknande utsökningsmetod användes vid inventering av arten i Kronobergs och Hallands län (Stenberg och Nyström 2007, Stenberg och Nyström 2008). Skåne län delades in efter ekoblad (5 x 5 km, totalt 540 st). Med hjälp av nedanstående GIS-skikt (Tabell 1) hittades ca 10 000 möjliga vatten i länet efter kriterierna att vattnen bör vara permanenta, men fiskfria (i detta fall $> 20 \text{ m}^2 < 5\,000 \text{ m}^2$, ej i kontakt med vattendrag). För att kunna besöka ett stort antal vatten skulle dessa ligga maximalt 200 m från närmsta körbara väg.

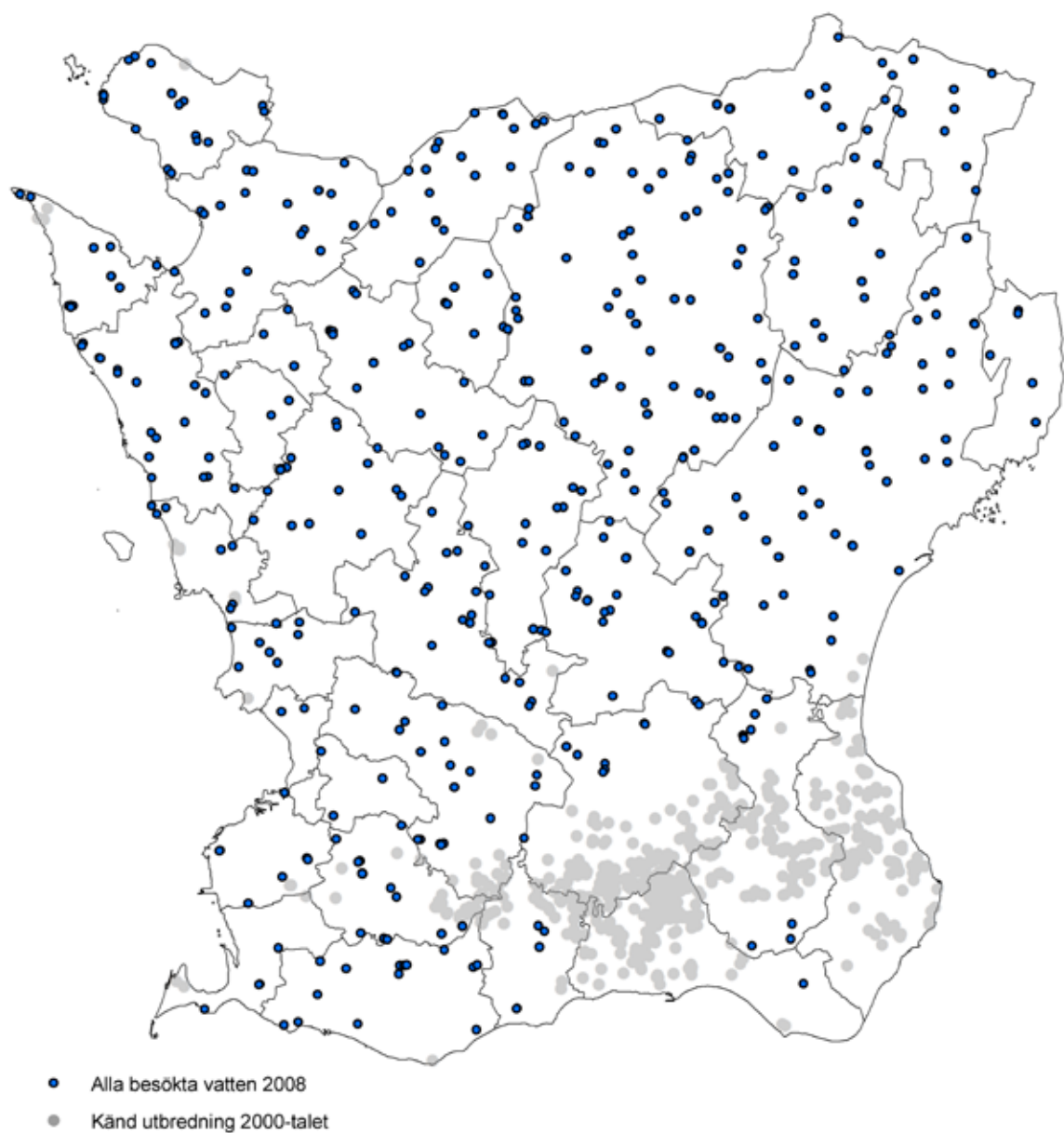
Genom att prioritera vatten som enligt GIS-underlaget låg nära väg och/eller i lämpliga landmiljöer för arten, t.ex. lövskog, nyckelbiotop, ängs- eller betesmark, naturreservat eller Natura 2000-områden (Tabell 1) valdes, om möjligt, minst ett vatten i vartannat ekoblad ut för besök (Figur 5). Totalt besöktes 491 vatten i 204 ekoblad (Figur 6).

Tabell 1. Använda digitala skikt och användning för utsökning och utsällning av lokaler för inventering av större vattensalamander i Skåne län 2008. Skikten hämtades på Länsstyrelsens GIS-databas. All utsökning och utsällning gjordes på Länsstyrelsen i Skåne län den 16-18 juli 2008.

Skikt	Användning/syfte
Sjöar och vattenytor	Identifiering av potentiella småvatten ($>20\text{-}<5\,000 \text{ m}^2$)
Vattendrag	Uteslutning av småvatten med förbindelse med vattendrag (fisk)
Vägar, allmänna	Tillgänglighet ($<200 \text{ m}$, från väg)
Vägar, enskilda	Tillgänglighet ($<200 \text{ m}$, från väg)
Kommuner	Fördelning av lokaler i länet
Ängs- och betesmarksinventeringen	Prioritering av vatten
Naturreservat	Prioritering av vatten
Natura 2000	Prioritering av vatten
Ädellövskog	Prioritering av vatten
Nyckelbiotoper	Prioritering av vatten

Figur 5. Skånes uppdelning i ekoblad (5x5 km). Lämpliga vatten för den större vattensalamandern valdes i de ljusgrå rutorna. I de mörkgrå rutorna fanns redan känd förekomst av större vattensalamander på 2000-talet.

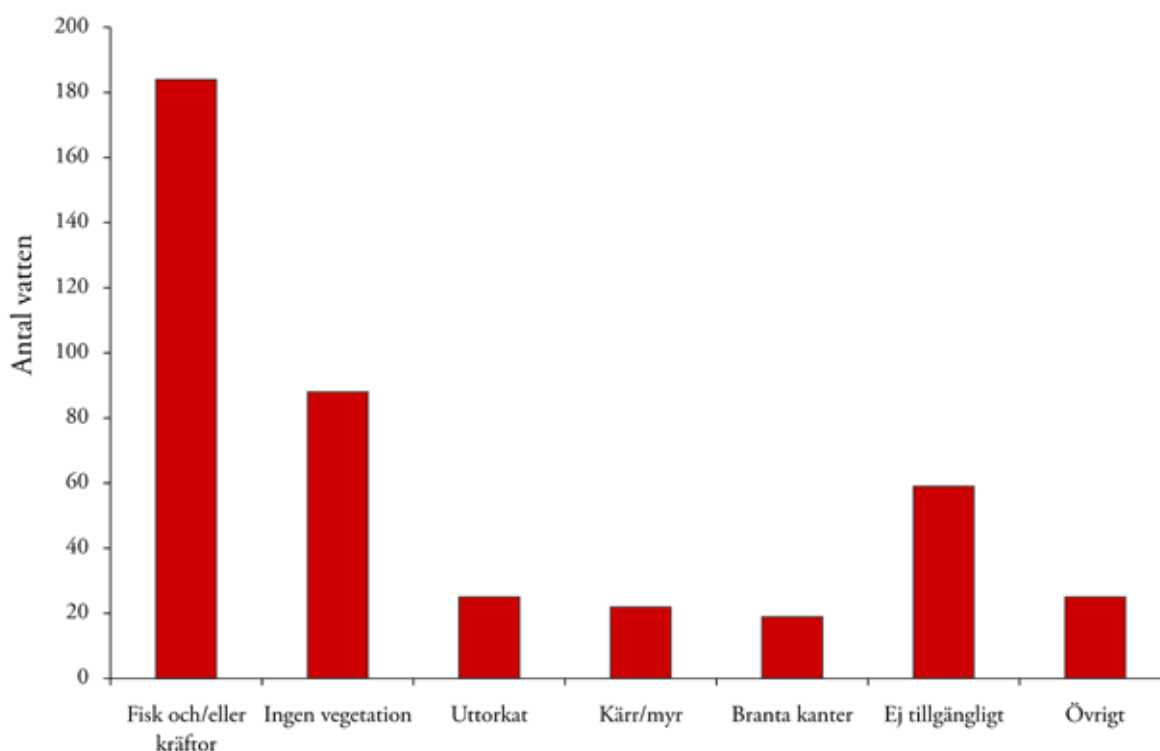

Figur 6. De blå prickarna (491 st) representerar alla vatten som besöktes under inventeringen av större vattensalamander 2008.

Hävning efter larver

Reproduktionsframgång av större (och mindre) vattensalamander undersöktes genom hävning efter larver. För att hävning skulle ske bedömdes först om vattnet var lämpligt (förekomst av undervattensvegetation, ingen fisk samt pH-värde på minst 5). Hävningen skedde enligt Naturvårdsverkets standardiserade metod (z-hävning). Man håvar efter larver i vegetationen var femte meter längs dammens strand (Naturvårdsverket 2005). Minst tio håvtag gjordes i varje damm, men hävningen avbröts om vi fick fisk i håven. Om inga larver av större vattensalamander påträffades på 10 håvtag gjordes ytterligare tio håvtag. Beroende på dammens storlek gjordes upptill 40 hävningar innan vi avslutade.

Syftet med inventeringen var huvudsakligen att få en bild över artens utbredning i *hela länet*. Inventeringen inriktades därför inte primärt på att finna så många lokaler med arten som möjligt. I de fall då arten hävats upp inom ett ekoblad fortsatte vi till vatten inom andra ekoblad. Det innebär att det inom samma ekoblad mycket väl kan finnas fler vatten för arten. En mer omfattande inventering hade krävts för att finna alla dessa.

Figur 7. Orsaker till att 422 vatten inte bedömdes som lämpliga för den större vattensalamandern i samband med inventeringen under år 2008 i Skåne län.

Övriga rapporter om förekomst

Vi fick även in rapporter om större vattensalamandrar från markägare och boende som vi träffade i samband med inventeringen. Ett flertal rapporter fick vi även in tack vare uppmärksamheten som inventeringen fick i media (via ett pressmeddelande från Länsstyrelsen i Skåne län), då folk hörde av sig direkt till oss eller till Länsstyrelsen. Ytterligare information om artens förekomst i Skåne fick vi från två andra inventeringar gjorda 2008 (Ahlén 2008, Loman 2008), samt observationer som lagts in på artportalen (Artportalen 2008). Vi har bara tagit med muntliga rapporter där vi varit säkra på att det rört sig om större vattensalamander. Dessa rapporter var nästan uteslutande observationer av vuxna individer på land.

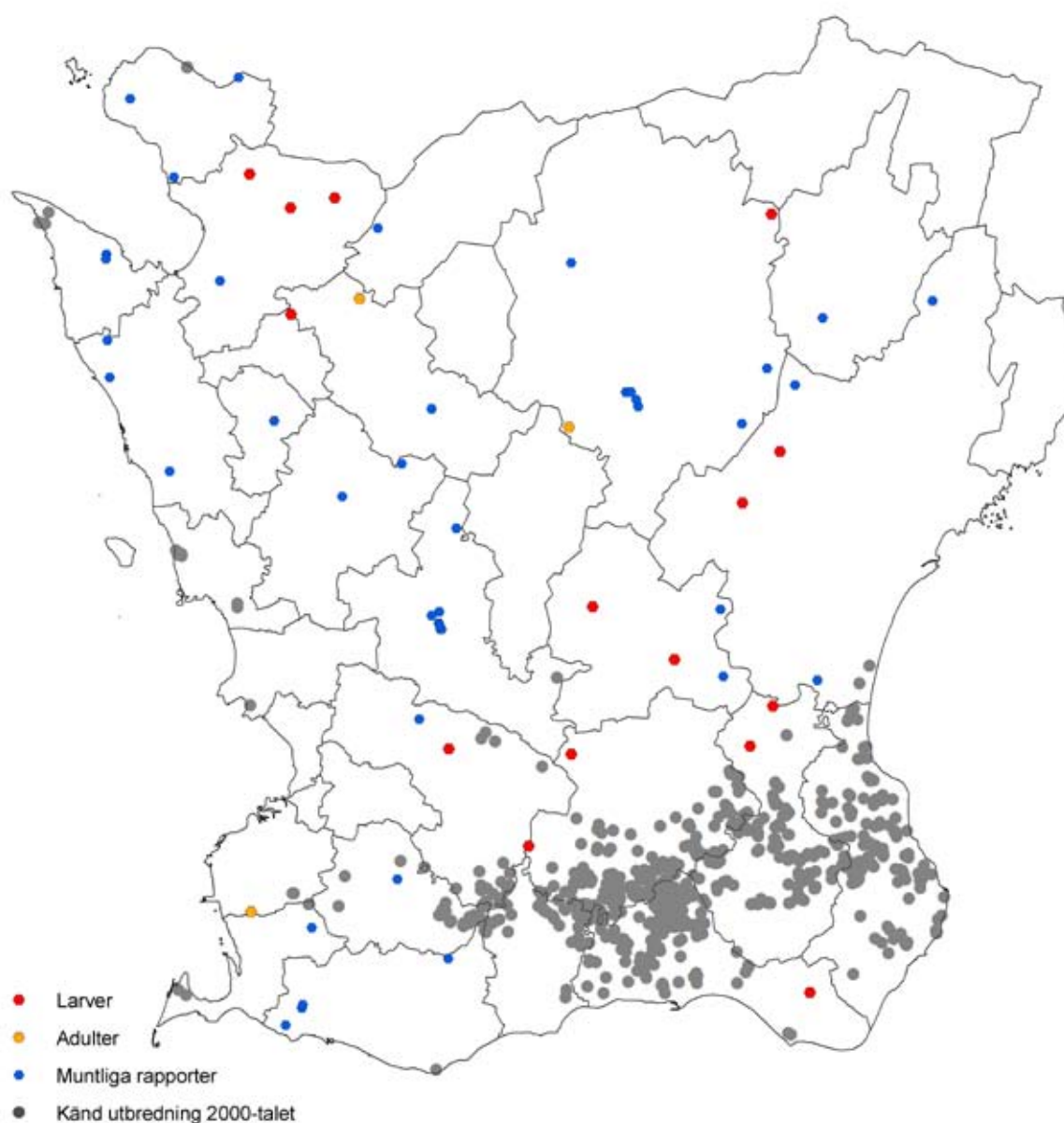
Resultat

Vi besökte totalt 491 vatten som var fördelade i hela länet (Figur 6). 422 vatten bedömdes inte som lämpliga för den större vattensalamandern. Anledningen till att inte fler vatten bedömdes som lämpliga för större vattensalamander var främst fisk- och/eller riklig kräftförekomst (44 %). Andra vatten var grumliga eller saknade undervattensvegetation (21 %) utan att fisk/kräftor konstaterades (t ex mangelgravar i åker). En annan anledning var att vattnen inte var inventeringsbara med hjälp av håvning, t ex myrar eller kärr (5 %). Dessa var dessutom ofta sura med pH lägre än 5. Andra anledningar till att vattnet inte håvades var t ex att de var salta, det var väldigt snårigt vid vattnet eller de hade breda vassbälten (övrigt, 25 %). Några vatten låg innanför höga staket eller hade branta kanter och kunde därför heller inte inventeras (14 %) (Figur 7). Sex vatten låg inne på golfbanor och bedömdes ej heller lämpliga för större vattensalamandern.

Figur 8. Herpetologerna Filip Elfers och Simon Sundelin visar lokalen där de sett en hona av större vattensalamander våren 2008.

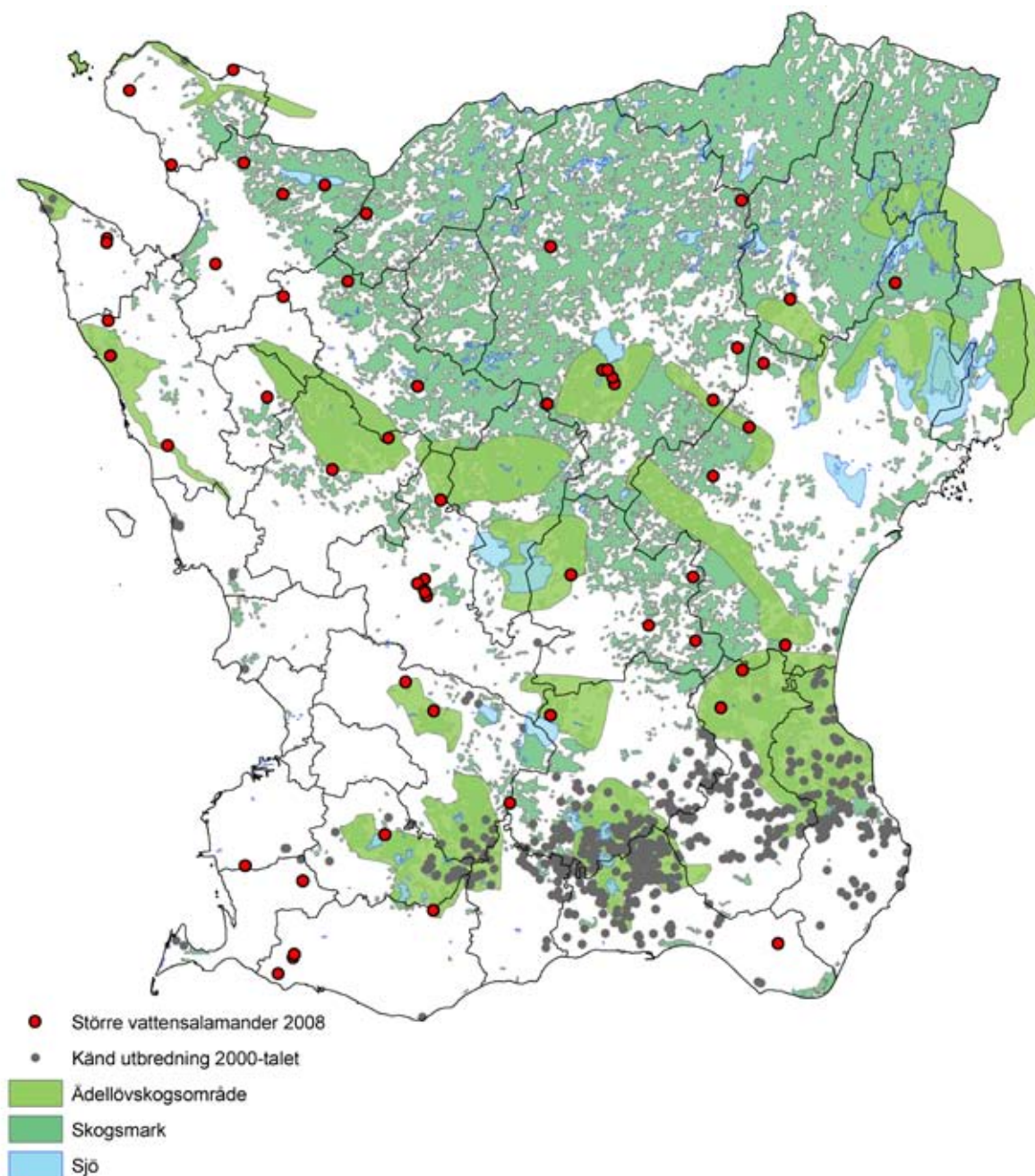
Vi håvade i 76 vatten. Totalt håvades larver av den större vattensalamandern upp på 15 lokaler i länet (Figur 9). På ytterligare tre lokaler fann vi vuxna individer av den större vattensalamandern intill eller i närheten av ett vatten (Figur 9). Vi fick även in muntliga rapporter från markägare, boende (Figur 8), inventering på Hovdala (Hässleholms kommun), inventering i ett område kring Eslöv samt observationer som lagts in på artportalen. I dessa 41 fall rör det sig om observationer av vuxna individer, mestadels på land (Figur 9).

Figur 9. Känd utbredning av den större vattensalamandern i Skåne efter inventeringen 2008.

Slutsatser Översiktsinventering

Översiktsinventeringen visar att den större vattensalamandern är utbredd i stora delar av Skåne. Kombinerar man våra och de inrapporterade fynden ser man att arten främst förekommer i närheten av skogsmiljöer (ofta lövskog), men att den är mindre vanlig i de delar av Skåne som karaktäriseras av intensivt jordbruk och/eller kraftig exploatering, d v s söderslätt, de västra delarna av Skåne, samt Kristianstadslätten. Få fynd finns också i norra delarna av Skåne där det bedrivs ett intensivt skogsbruk (barrskog), t ex i Osby kommun (Figur 10). Anledningen till att salamandern verkar vara mindre vanlig i dessa områden beror dels på avsaknad av lämpliga

Figur 10. Utbredningen av större vattensalamander i Skåne är knuten till skogsområden och områden med småskaligt jordbruk (ffa inom det redan tidigare kända utbredningsområdet). Arten saknas i stort sett helt i områden som karaktäriseras av storskaligt jordbruk/skogsbruk och intensiv exploatering.

lekvatten och dels att landmiljön är olämplig. Denna inventering visar också att även om det finns ett stort antal småvatten i länet förefaller många av dem inte lämpliga som reproduktionslokal för den större vattensalamandern, främst på grund av fisk och/eller kräftförekomst (Figur 11 och 12). Betydelsen av ”pressreleasen” för denna inventering är värt att lyftas fram. Det verkar som om den större vattensalamandern är en art som många stött på vid sina marker, inte minst i källare, stall och brunnar (Figur 13). Den större vattensalamandern verkar också vara en art som allmänheten gärna engagerar sig i för att hjälpa. Allmänhetens information om förekomst av större vattensalamander har verkligen varit värdefull.

Lokalbeskrivningar

På följande sidor redovisas en mer ingående beskrivning av de lokaler där vi har funnit större vattensalamander. Större vattensalamander betecknas *Tc* (*Triturus cristatus*) och mindre vattensalamander betecknas *Tv* (*Triturus vulgaris*). Lokalnämnen är närmsta lämpliga ort. Om landmiljön och övervintringsmöjligheterna är godtagbara för större vattensalamander lämnas inga direkta kommentarer i tabellerna. pH och vattentemperatur mättes i samtliga vatten. Fisk- och kräftförekomst har bedömts enligt följande: när vi bedömt att vattnet inte är lämpligt för vare sig fisk eller kräftor står det ”troligen inte”. I de fall då vi inte observerat fisk eller kräftor, men vattnet inte är olämpligt, står det ”vet ej”. Då vi fått information från markägare om fisk- och kräftförekomst eller om vi själv observerat fisk står det specificerat i tabellen. Övervintringsmöjligheter har bedömts som dåliga, skapliga, bra eller mycket bra. Med bra övervintringsmöjligheter menas att lekvattnet ligger nära lövskogsområden eller blockrika marker (inom 100 m) och där salamandrarna inte behöver passera trafikerade vägar eller intensivt odlade marker. Vid mycket bra övervintringsmöjligheter måste även en stor population (minst 500 vuxna djur) kunna övervintra i närmiljön. Uttorkningsrisken är vår bedömning om vattnet riskerar att torka ut före salamandrarnas metamorfos. Om det finns risk för att vattnet torkar ut anges risken som stor eller liten.

Figur 11. Liten ruda och yngel av vanlig padda, men inga larver av större vattensalamander. En vanlig syn i skånska småvatten.

Figur 12. Typiskt kräftvatten. Botten med mycket sten och ingen vegetation i vattnet och inte heller några större vattensalamandrar.

Figur 13. Större vattensalamander funnen i källarbrunn. Visad av markägare 05 september 2008 i Tommaholma, Hässleholms kommun.

Bänarp

Lokalnamn: Bänarp
Kommun: Hässleholm

x 1386734
y 6243975

Datum: 2008-09-04

Antal håvtag: 20

Tc larv: 1

Tv larv: 1

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Litet vatten i betesmark med inslag av lövskog. Mycket flytbladsvegetation. Ingen trafik. Mycket bra övervintringsmöjligheter, men liten risk att vattnet torkar ut. Finns ett liknande vatten intill.

pH: 6,2 Maxdjup (m): 0,8 Temperatur: 18,6°C

Storlek (m²): 200 Fisk: nej Kräfter: nej

Hörby

Lokalnamn: Hörby

x 1364436

Datum: 2008-08-15

Kommun: Hörby

y 6195035

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 25

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Litet vatten som ligger i naturbetesmark med inslag av lövskog. Väldigt mycket undervattens- och flytbladsvegetation. Väg 13 (mycket trafik) ligger nära. Mycket bra övervintringsmöjligheter, men finns en liten risk att vattnet torkar ut.

pH: 6,5

Maxdjup (m): 0,8

Temperatur: 25,1°C

Storlek (m²): > 1000

Fisk: nej

Kräftor: troligen inte

Kölleröd

Lokalnamn: Kölleröd	x 1374655	Datum: 2008-09-01
Kommun: Hörby	y 6188446	

Antal håvtag: 10

Tc larv: 2

Tv larv: 2

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Litet vatten som ligger i betesmark med inslag av lövskog. Täckt med andmat och därför kallt vatten. Lite trafik. Bra övervintringsmöjligheter, men det kan finnas en liten risk att vattnet torkar ut.

pH: 7,2 Maxdjup (m): 1 Temperatur: 14,4°C

Storlek (m²): 100 Fisk: vet ej Kräfter: troligen inte

Venestad

Lokalnamn: Venestad	x 6207932	Datum: 2008-09-01
Kommun: Kristianstad	y 1383102	

Antal håvtag: 10

Tc larv: 2

Tv larv: 1

Övriga grod- och kräddjur:

Habitatsbeskrivning:

Vatten som ligger i skogsdunge ganska nära väg. Väldigt lite undervattensvegetation, men mycket flytbladsvegetation. Bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 7,5 Maxdjup (m): 2 Temperatur: 18,9°C

Storlek (m²): 1000 Fisk: nej Kräfter: ja, väldigt glest enligt markägare

Önnestad

Lokalnamn: Önnestad	x 6214354	Datum: 2008-08-28
Kommun: Kristianstad	y 1387782	

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 0

Övriga grod- och kräldjur:
mindre vattensalamander

Habitatsbeskrivning:

Liten damm på naturtomt. En del av undervattensvegetationen är nerbetad av kräftor, men ganska mycket flytbladsvegetation. Mycket bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut. Fler vatten finns i närheten.

pH: 6,7 Maxdjup (m): 1 Temperatur: 17,6°C

Storlek (m²): 100 Fisk: nej Kräftor: ja, glest

Måryd

Lokalnamn: Måryd	x 6177298	Datum: 2008-08-18
Kommun: Lund	y 1346556	

Antal håvtag: 10

Tc larv: 4

Tv larv: 20

Övriga grod- och kräldjur:

En ätlig groda

Habitatsbeskrivning:

Klart, relativt djupt vatten med mycket undervattensvegetation (kransalger). Ligger i betesmark, men inhägnat, så strandkanterna är inte betade. Ligger nära lövskog intill Måryds Naturreservat. Mycket bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 7,8 Maxdjup (m): 3 Temperatur: 20,6°C

Storlek (m²): 1 200 Fisk: nej Kräfter: ja, glest

Romeleåsens GK

Lokalnamn: Romeleåsens GK	x 6165210	Datum: 2008-08-26
Kommun: Lund	y 1356533	

Antal håvtag: 10

Tc larv: 2

Tv larv: 25

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Litet vatten som ligger intill skogskanten på Romeleåsens golfklubb. Sparsamt med undervattensvegetation, men ganska mycket flytbladsvegetation. Tidvis täckt med andmat. Mycket bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 7,0 Maxdjup (m): 1 Temperatur: 17,5°C

Storlek (m²): 150 Fisk: nej Kräftor: nej

Svansjö

Lokalnamn: Svansjö

x 1361771

Datum: 2008-08-14

Kommun: Sjöbo

y 6176661

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 20

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Vatten som ligger i lövskogsmiljö. Sparsamt med undervattensvegetation, men mer flytbladsvegetation. Lite trafik. Bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 8,0

Maxdjup (m): 2

Temperatur: 18,4°C

Storlek (m²): 800

Fisk: vet ej

Kräftor: troligen inte

Verkeåns dalgång

Lokalnamn: Verkeåns dalgång

x 1386893

Datum: 2008-08-14

Kommun: Tomelilla

y 6182627

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 3

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Relativt stort vatten som ligger i lövskogsmiljö. Lite undervattensvegetation, men något mer flytbladsvegetation. Ingen trafik. Mycket bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 7,7

Maxdjup (m): 1,5

Temperatur: 19,1°C

Storlek (m²): 2 100

Fisk: vet ej

Kräftor: vet ej

Löderup

Lokalnamn: Löderup

x 1391528

Datum: 2008-08-12

Kommun: Ystad

y 6146924

Antal håvtag: 20

Tc larv: 1

Tv larv: 10

Övriga grod- och kräldjur:

lövgroda sedan 2006 enligt
markägare

Habitatsbeskrivning:

Grunt vatten som ligger i gårdsmiljö omgärdat av åker och lövskog. Väldigt mycket undervattensvegetation. Svårhåvat pga alla slingeväxter. Nära 70-väg. Skapliga övervintringsmöjligheter, men liten risk att vattnet torkar ut.

pH: 7,7

Maxdjup (m): 0,5

Temperatur: 18,7°C

Storlek (m²): 300

Fisk: nej

Kräftor: nej

Christinehof

Lokalnumn: Christinehof

x 1384096

Datum: 2008-08-14

Kommun: Tomelilla

y 6177693

Antal håvtag: 10

Tc larv: 2

Tv larv: 10

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Ett av sju anlagda kräftvatten som ligger i betesmark intill lövskog. Mycket undervattens- och flytbladsvegetation. Lite trafik. Bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 8,0

Maxdjup (m): 1

Temperatur: 18,9°C

Storlek (m²): 250

Fisk: vet ej

Kräftor: ja, glest

Tranarp

Lokalnamn: Tranarp

x 1326869

Datum: 2008-09-09

Kommun: Åstorp

y 6231423

Antal håvtag: 30

Tc larv: 1

Tv larv: 30

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Relativt stort vatten som ligger i öppen mark. Betesmarker i närområdet. Nära stor väg. Skapliga övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut. Täckt med vattenpest och mycket svårhåvad.

pH: 8,3

Maxdjup (m): 2

Temperatur: 18,4°C

Storlek (m²): 1 250

Fisk: vet ej

Kräftor: troligen inte

Kollebäckstorp

Lokalnamn: Kollebäckstorp

x 1326806

Datum: 2008-08-21

Kommun: Ängelholm

y 6244747

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 5

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Stort näringsfattigt kärrområde som ligger i blandskogsmiljö (domineras av barrskog). Sparsamt med undervattens- och flytbladsvegetation, men mycket strandvegetation (kärr). Lite trafik. Bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut. Det hade regnat mycket de senaste dagarna, vilket kan ha påverkat pH neråt.

pH: 4,7

Maxdjup (m): 1

Temperatur: 17,7°C

Storlek (m²): 2 000

Fisk: vet ej

Kräftor: vet ej

Margretetorp

Lokalnamn: Margretetorp

x 1321693

Datum: 2008-08-21

Kommun: Ängelholm

y 6248919

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 4

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Relativt stort vatten som ligger i lövskogsmiljö intill betesmark. Mycket flytbladsvegetation. Ingen trafik. Mycket bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut. Det hade regnat mycket de senaste dagarna, vilket kan ha påverkat pH neråt.

pH: 5,0

Maxdjup (m): 3

Temperatur: 17,0°C

Storlek (m²): 1 500

Fisk: vet ej

Kräftor: nej

Rössjöholms gods

Lokalnamn: Rössjöholms gods	x 1332328	Datum: 2008-08-21
Kommun: Ängelholm	y 6245976	

Antal håvtag: 10

Tc larv: 1

Tv larv: 3

Övriga grod- och kräldjur:

Habitatsbeskrivning:

Relativt stort vatten som ligger i lövskogsmiljö med mycket död ved. Betesmarker intill. Sparsamt med undervattensvegetation, men flytbladsvegetation finns. Rikligt med strandvegetation. Skulle behöva röjas/betas för att inte växa igen på sikt. Ingen trafik. Mycket bra övervintringsmöjligheter och ingen risk att vattnet torkar ut.

pH: 6,2 Maxdjup (m): 1 Temperatur: 18,9°C

Storlek (m²): 1000 Fisk: nej Kräfter: nej

Del 2

Reproduktion hos större vattensalamander inom

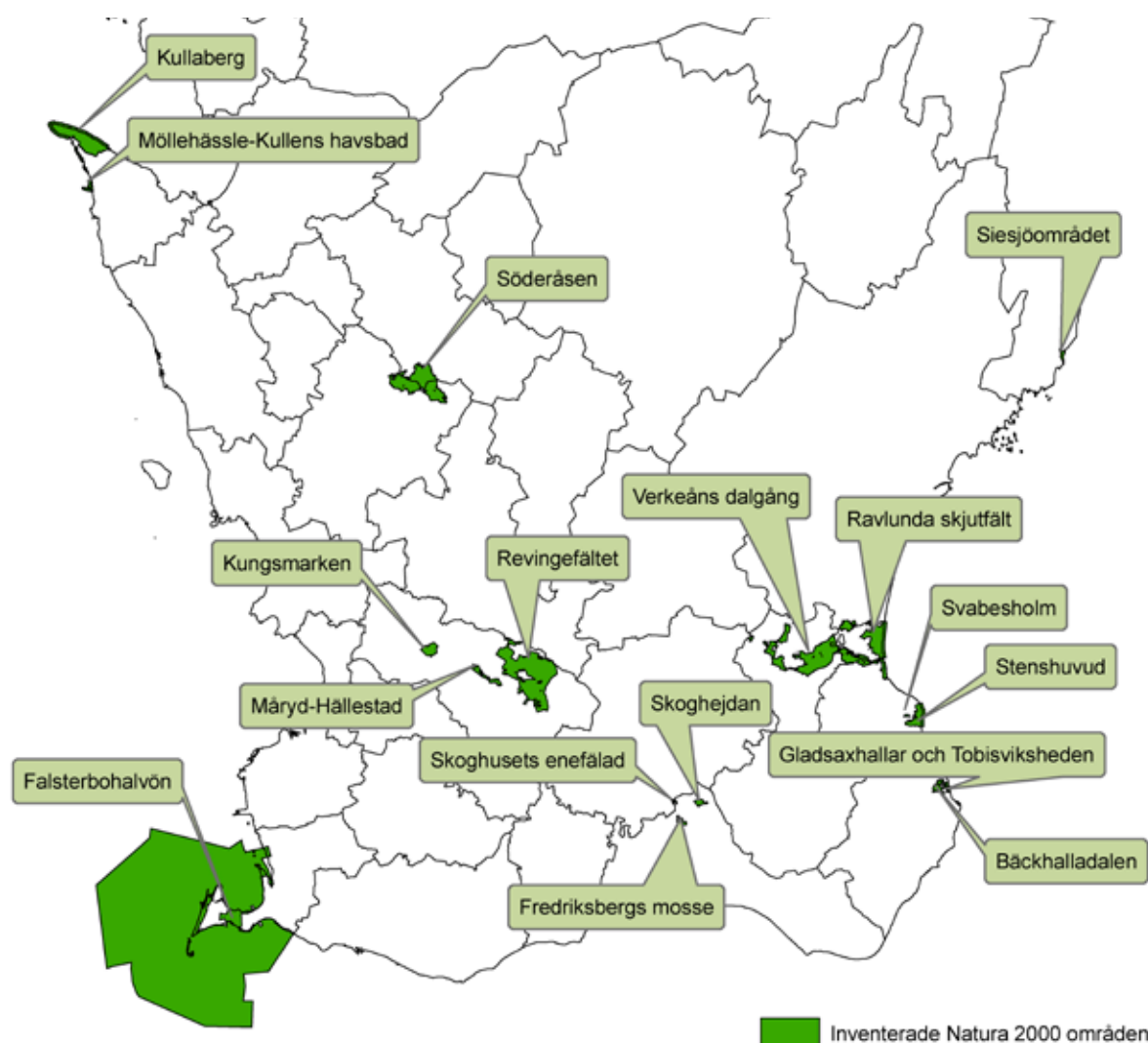
17 Natura 2000-områden i Skåne

Möllehässlé-Kullens havsbad lokal nr 84-002 (Stengärdesdammen). Foto taget sommaren 2007.

Metodik

Inom 17 utpekade Natura 2000-områden (Figur 14) valde vi, när så var möjligt, att håva efter larver av större vattensalamander i vatten där det fanns observationer av större vattensalamander på 2000-talet (Länsstyrelsen i Skåne läns databas 2007). När det inte fanns några kända lokaler med större vattensalamander inom Natura 2000-området valde vi, med hjälp av flygbilder, ut vatten som bedömdes vara lämpliga lekvatten för den större vattensalamandern (för kriterier se Del 1). I texten anges lokaler antingen med koordinater eller med lokalnummer. Lokalnummer används i de fall när lokalen finns registrerad som "grodvatten" i Länsstyrelsen i Skåne läns databas. Dessa lekvatten anges med en "kommunkod" och sedan ett "löpnummer". Lokalnummer finns om det tidigare gjorts undersökningar och inventeringar av groddjursfaunan i området

Figur 14. Utpekade Natura 2000-områden i Skåne, som i denna undersökning inventerats med avseende på larver av den större vattensalamandern.

(Berglund 1998, Länsstyrelsen 2008, Strand, i tryck). Foton är tagna på de flesta områdena i samband med besöken sommaren 2008. I vissa fall har foton från sommaren 2007 använts, vilket i så fall anges i figurtexten.

Resultat

I sex av de 17 undersökta Natura 2000-områdena fångades larver av större vattensalamander (Ravlunda skjutfält i Simrishamns kommun, Verkeåns dalgång i Tomelilla kommun, Fredriksbergs mosse och Skoghejdan i Ystad kommun, Skoghusets enefälád i Sjöbo kommun och Måryd-Hällestad i Lunds kommun). Fångsten varierade mellan 1-4 larver per 10 håvtag i de sex områdena. En utförligare beskrivning av de undersökta områdena och lokalerna följer nedan och resultaten finns även sammanfattade i Bilaga 1.

Bäckhalladalen (SE0420130)

Inom området finns elva kända lekvatten för större vattensalamander (fyra av dessa inventerades; 91-080, 91-081, 91-082 och 91-100). Vi fångade inte några larver av större vattensalamander i något vatten. Lokal 91-080 (Figur 2) är den viktigaste lokalen för klockgroda inom området och vi håvade tio gånger i den. I samband med håvningen noterades att det var väldigt upptrampat (av kreatur) vid många dammar, lågt vattenstånd och grumligt. Det kan vara så att reproduktion av större vattensalamander (och mindre vattensalamander) misslyckats detta år på grund av dålig vattenkvalitet. Inventering med flaskfällor bör göras i lokal 91-080 i april.

Figur 2. Bäckhalladalen, lokalnummer 91-080. Foto taget sommaren 2007.

Falsterbohalvön (SE0430095)

Det finns inga kända lokaler för den större vattensalamandern innanför N 2000-området. Däremot har fynd rapporterats år 2007 strax intill Vallgraven vid Skanörs Kyrka (artportalen, Jan Pröjts x/y: 1312840/6147300). Vi håvade i Vallgraven vid Skanörs kyrka, men det fanns spigg i den. Dessutom var vattnet något saltpåverkat vilket kan förklara att vi inte fångade någon salamander överhuvudtaget. Vi undersökte flera dammar på Knösen (strax utanför Natura 2000-området), men flera av dem var salta (x/y: 1313103/6147815, 1313505/6148406) och/eller saknade undervattensvegetation (x/y: 1313071/6148052, 1313342/6148049, 1313649/6148388) och var därför inte lämpliga reproduktionslokaler för den större vattensalamandern. Dessa vatten ligger i betesmark och en del vatten var kraftigt förorenade av kreatur (urin/spillning). Ett lämpligt vatten som inte var salt och som låg utanför betesmark hittades (x/y: 1313278/6148525). Tyvärr var detta svårhåvat (pga bred vass) och inga larver av den större vattensalamandern fångades på 5 håvtag. Larver av den mindre vattensalamandern fångades däremot. Vattnet bör inventeras med flaskfällor i april.

Ytterligare ett vatten undersöktes, ca 3 km öster om Kyrkan i Skanör (x/y: 1314500/6146343). Detta var ett viltvatten (kräftor?) med mycket lite undervattensvegetation och inga larver av den större vattensalamandern fångades här heller.

Figur 3. Fredriksbergs mosse, lokalnummer 86-249. Reproduktion av större vattensalamander 2008.

Fredriksbergs mosse (SE0430122)

Trots att området bara är på 70 Ha finns det 21 registrerade vatten för större vattensalamander. Fredriksbergs mosse är dessutom ett av de viktigaste områdena i landet för lövgroda och klockgroda. Vi håvade i en känd lokal för samtliga tre nämnda arter (86-249, Figur 3) och på 20 håvtag fångades två larver av den större vattensalamandern och 60 larver av den mindre vattensalamandern.

Gladsaxhallar och Tobisviksheden (SE0420206)

Inom området finns inga kända lokaler med större vattensalamander. Däremot finns en känd lokal strax intill (91-153) som vi besökte. Vattnet var uttorkat (Figur 4) och därför besöktes ytterligare ett vatten inom området (x/y: 1406584/6161790), men detta var ett större vatten som troligtvis hade fisk. Endast 5 håvtag kunde genomföras och då fångades bara yngel av vanlig padda. Inventering med flaskfällor bör göras i lokal 91-153 i april om det inte är uttorkat.

Figur 4. Gladsaxhallar och Tobisviksheden, lokalnummer 91-153. Vattnet var uttorkat 2008.

Kullaberg (SE0430092)

På Kullaberg finns åtminstone en känd lokal för den större vattensalamandern (84-013, Figur 5). Vid en skalbaggsinventering under 2008 fångades vuxna salamandrar i detta vatten (Strand, i tryck). Vid vårt besök fångades inga salamanderlarver på 10 håvtag. Däremot var vattennivån väldigt låg och därför var det svårhåvat. Vattnet var dessutom väldigt grumligt. Kompletterande undersökningar med flaskfällor bör göras. Ytterligare två vatten inom Kullaberg besöktes (x/y: 1294628/6245617, x/y: 1295266/6245691, Figur 6) men båda dessa var kärrmiljöer och kunde inte håvas.

Figur 5. Kullaberg, lokalnummer 84-013. Foto taget sommaren 2007.

Figur 6. Kullaberg, x/y: 1295266/6245691. Vattnet gick inte att håva eftersom det var gungfly i kanterna.

Kungsmarken (SE0430030)

Inom området, som delvis utgörs av en golfbana, finns inga tidigare kända lokaler med den större vattensalamandern. Vi besökte två vatten. Det första var helt uttorkat (x/y: 1341590/6179803, Figur 7) och det andra låg mitt ute på golfbanan, med en fontän i mitten (x/y: 1340860/6178781, Figur 8). Det kan finnas större vattensalamander på den första lokalen och inventering med flaskfällor bör göras i april om det inte är uttorkat.

Figur 7. Kungsmarken, x/y: 1341590/6179803. Vattnet var uttorkat sommaren 2008.

Figur 8. Kungsmarken, x/y: 1340860/6178781. Vattnet ligger på Lunds Akademiska golfklubb. Vattnet saknar vegetation och är luftat med en fontän i mitten och är inte lämpligt för större vattensalamander.

Måryd-Hällestad (SE0430026)

Inom området finns inga kända vatten med större vattensalamander, men landmiljöerna är väldigt lämpliga för arten. Vi håvade först ett vatten i Hällestad (x/y: 1339565/6174967, Figur 9) men fångade ruda och inga salamanderlarver (fem håvtag). Ytterligare ett vatten i Måryd-Hällestad undersöktes (x/y: 1346733/6177141). Vattnet kan mycket väl vara lämpligt för den större vattensalamandern, men det var inte håvbart (pga breda vassbälten). Istället håvades ett vatten precis utanför området (x/y: 1346556/6177298, Figur 10) som var lämpligt, även om det enligt markägaren förekom ett gleset bestånd av kräfta. På 10 håvtag fångades fyra larver av den större vattensalamandern samt åtta av den mindre vattensalamandern.

Figur 9. Måryd-Hällestad, x/y: 1339565/6174967.

Figur 10.

Måryd-Hällestad, x/y: 1346556/6177298. Reproduktion av större vattensalamander 2008.

Möllehässle-Kullens havsbad (SE043008)

Detta område är viktigt för klockgrodan och domineras av grunda vattensamlingar som ligger på betade strandängar. Det finns två kända vatten för större vattensalamander, vilka vi besökte (84-002, 84-007 (ligger precis utanför gränsen), Figur 11 och 12). Lokal 84-002 håvades 30 gånger utan att några salamanderlarver fångades och lokal 84-007 håvades 25 gånger, men enbart larver av den mindre vattensalamandern (41 st) fångades. Dessutom inventerade vi en ganska ny lokal för klockgroda vid Lerham (x/y: 1296782/6244182, Figur 13). På 30 håvtag fångades däremot inga larver av varken den större eller den mindre vattensalamandern. Lokalerna i Möllehässle-Kullens havsbad är svåra att håva och inventeringen bör göras med flaskfällor i april.

Figur 11. Möllehässle-Kullens havsbad. Lokalnummer 84-002.

Figur 12. Möllehässle-Kullens havsbad. Lokalnummer 84-007.

Figur 13. Möllehässle-Kullens havsbad.

x/y: 1296782/6244182.

Ravlunda skjutfält (SE0420240)

Det finns 5 kända lokaler för större vattensalamander i området som består av betesmarker och skogsmiljöer. Vi besökte tre dammar som låg nära varandra. Larver av större vattensalamander fångades i lokal 91-005 (Figur 14). En larv av större vattensalamander fångades på 10 håvtag samt 15 larver av den mindre vattensalamandern. Alla vatten var dock något svårhåvade eftersom det fanns väldigt mycket vattenpest (*Elodea canadensis*) i dem.

Figur 14. Ravlunda skjutfält. Lokalnummer 91-005. Reproduktion av större vattensalamander 2008.

Figur 15. Siesjöområdet
x/y: 1421621/6216222.

Revingefältet (SE0430113)

Vi håvade först en lokal där lökgroda noterats år 2000 (x/y: 1352065/6178238), och sedan ytterligare fem andra vatten i området. Bland annat håvades lokal 81-002, där vuxna djur rapporterats av Berglund (1998) men här fångades bara småspigg. Vi håvade även väldigt noga i en damm som för övrigt såg lämplig ut (x/y: 1251121/6178789), men inga larver fångades av större vattensalamander. Inventering med flaskfällor bör göras i detta vatten i april.

Siesjöområdet (SE0420267)

Strax utanför (ca 100 m) området finns ett troligen fiskfritt vatten (x/y: 1421621/6216222). Vattnet består av ett litet dike och en mindre pöl (Figur 15). Tio håvningar gjordes men inga larver av större vattensalamander fångades, däremot fångades 5 larver av den mindre vattensalamandern. Inventering med flaskfällor bör göras i detta vatten i april.

Skoghejdan (SE0430115)

Skoghejdan är ett viktigt område för lövgroda och klockgroda. Här finns 9 kända lokaler med större vattensalamander. Vi håvade i en lokal med känd förekomst av lövgroda, klockgroda och större vattensalamander (86-103, Figur 16). På 10 håvtag fångades fyra larver av den större vattensalamandern samt fyra av den mindre vattensalamandern.

Figur 16. Skoghejdan, lokalnummer 86-013. Reproduktion av större vattensalamander 2008.

Skoghusets enefäläd (SE0430116)

Området är viktigt för såväl lövgroda som klockgroda. Det finns 8 kända lokaler för större vattensalamander i området. Vi håvade i 65-237 (Figur 17) och då fångades en larv av större vattensalamander på 10 håvtag samt 40 larver av den mindre vattensalamandern. Dessutom fångades fyra årsungar av klockgroda.

Figur 17. Skoghusets enefäläd, lokalnummer 65-237. Reproduktion av större vattensalamander 2008.

Stenshuvud (SE0420134)

Inom området finns inga kända vatten med större vattensalamander. Däremot finns två kända vatten för långbensgroda i fin lövskogsmiljö (91-208 och 91-209, Figur 18). Båda dessa vatten är kärrliknande och var helt uttorkade vid vårt besök. Inventering med flaskfällor bör göras i dessa vatten i april om de inte är uttorkade.

Figur 18. Stenshuvud, lokalnummer 91-209. Vatten var uttorkat 2008.

Svabesholm (SE0420135)

Det finns ett känt vatten med större vattensalamander (91-015), vilket vi inventerade. Vattnet är mycket fint beläget i naturbetesmark (Figur 19) och är en känd lokal även för lövgroda (tidigare även för klockgroda). 10 håvtag gjordes men inga salamandrar fångades. Däremot fångades en blodigel. Vattennivån var ganska låg och det var väldigt upptrampat (kreatur) vid kanterna. Den vegetation som fanns var en bit ut i dammen och där kunde vi inte håva. Inventering med flaskfällor bör göras i detta vatten i april.

Figur 19. Svabesholm, lokalnummer 91-015.

Söderåsen (SE0420154)

I området finns en notering av större vattensalamander i samband med ett nätprovfiske av Härnsäsdammen (x/y: 1340650/6212890) år 2000. Då fångades vuxna individer av den större vattensalamandern samt sutare och öring. Eftersom det fångades fisk på denna lokal är det inte sannolikt att finna larver av den större vattensalamandern och vi undersökte därför ett annat

Figur 20. Söderåsen, x/y: 1338142/6214154.

vatten (x/y: 1338142/6214154, Figur 20) som låg mycket lämpligt i betesmark omgiven av lövskog. Inga larver fångades dock på de 10 håvtag som gjordes. Vi noterade att vattnet var ganska grumligt med nedtrampade kanter (kreatur). Inventering med flaskfällor bör göras i detta vatten i april. Det finns även andra kärr inom området, bland annat i närheten av Härnäsdammen, som kan hysa större vattensalamander. Även dessa bör inventeras.

Verkeåns dalgång (SE0420075)

Inom området finns 5 kända lokaler av större vattensalamander. Vi besökte ett ganska stort vatten beläget i mycket lämplig lövskogsmiljö (x/y: 1386893/6182627, Figur 21). En larv av större vattensalamander samt tre larver av den mindre vattensalamandern fångades på 10 håvtag.

Figur 21. Verkeåns dalgång, x/y: 1386893/6182627. Reproduktion av större vattensalamander 2008.

Slutsatser Natura 2000

För att den större vattensalamandern skall ha en god bevarandestatus inom ett område finns några riktlinjer att följa (sammanfattat i Nyström och Stenberg 2008). En population bör bestå av åtminstone 500 vuxna individer som kan röra sig mellan olika landområden och utnyttja olika lekvatten för reproduktion. För den större vattensalamandern kan man anta att en total lekvattenyta på 500-1000 m² kan ha ca 500 vuxna individer. Med tanke på salamanderns rörelseförmåga bör tätheten av lekvatten vara ca 10 st/km². Om vi använder dessa kriterier, i kombination med resultaten från denna och tidigare inventeringar av större vattensalamander i Skåne, kan vi dra följande slutsatser om bevarandestatusen. Den är mycket god för större vattensalamander vid Fredriksbergs mosse (30 vatten/km², 21 kända lokaler) Skoghejdan (12 vatten/km², nio kända lokaler) och Skoghusets enefäläd (44 vatten/km², åtta kända lokaler). Dessa områden har förutom reproduktion av större vattensalamander även mycket lämpliga landmiljöer. I Bäckhalladalen är visserligen tätheten av lokaler för den större vattensalamandern godtagbar (11 vatten/km², 11 kända lokaler), men de flesta av dessa vatten är små och vi kunde i år inte finna någon reproduktion. Därför kan man inte utifrån årets undersökning säga att bevarandestatusen för större vattensalamander är god i Bäckhalladalen. Övriga områden som undersökts har låg täthet av kända lokaler med större vattensalamander, och vi kunde bara finna reproduktion i Verkeåns dalgång och Måryd-Hällestad. För att kunna bedöma bevarandestatusen inom dessa områden behövs kompletteringar, dels i form av att undersöka antalet lekvatten och dels reproduktionsframgången. Naturligtvis bör man ta hänsyn till att den större vattensalamandern även kan utnyttja lekvatten som ligger i närheten av ett Natura 2000-område.

Det finns några faktorer som bidragit till att reproduktionen hos större vattensalamander varit dålig i många av de områden vi besökt under sommaren år 2008. Det kan bero på att våren/sommaren var förhållandevis torr, vilket medfört att flera vatten torkat ut. Andra vatten har kanske varit olämpliga som reproduktionslokaler för den större vattensalamandern (t ex eutrofierade av spillning/urin från kreatur).

För att kunna göra korrekta bedömningar av bevarandestatusen av större vattensalamander i områden som Bäckhalladalen, Falsterbohalvön, Gladsaxhallar och Tobisviksheden, Kullaberg, Kungsmarken, Måryd-Hällestad, Möllehässle-Kullens havsbad, Ravlunda skjutfält, Revingefältet, Siesjöområdet, Svabesholm, Söderåsen och Verkeåns dalgång behövs mer underlag. Det är lämpligt att som komplement till denna inventering som baserats på hävning, använda sig av flaskfällor (Naturvårdsverket 2005). Detta för att få ett mått på populationsstorleken. Vi bedömer att samtliga områden vi besökt, även där vi inte fångat larver av den större vattensalamandern, bör kunna fungera som livsmiljöer för arten. Samtidigt är den större vattensalamandern inte inventerad tidigare inom flera av dessa områden och därför är antalet lekvatten inte kända.

Tack

Vi vill tacka Anders Hallengren, Nina Jansson och Kristian Nilsson på Länsstyrelsen i Skåne för gott samarbete. Ett stort tack även till alla markägare och privatpersoner som kommit med tips på lokaler med den större vattensalamandern. Vi vill också tacka alla markägare och boende för ett positivt bemötande i samband med inventeringen.

Litteratur

- Ahlén, J. (2008). Större vattensalamander och andra groddjur i Hovdala naturområde. En inventering genomförd våren 2008. Hässleholms kommun.
- Artportalen (2008). Rapportsystemet för övriga vertebrater. www.artportalen.se besökt 2008-12-01.
- Berglund, B. (1998). Projekt lökgroda 1993-1996. Länsstyrelsen i Skåne Län, Miljöenheten, meddelande nr 98:9.
- Gärdenfors, U. (red.) (2005). Rödlistade arter i Sverige 2005 - The 2005 Red List of Swedish Species - Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Loman, J. (2008). Grodinventering i småvatten inom en del av Eslövs kommun. Eslövs kommun.
- Lund, E. (2004). Större vattensalamandern, *Triturus cristatus*; habitatkrav och reproduktionsframgång. Examensarbete i Naturvård. Ekologiska institutionen, Lunds Universitet.
- Länsstyrelsen (2008). Projekt Klockgroda Historik och status fram till 2005. Länsstyrelsen i Skåne Län. Löpnr. 2007:200.
- Malmgren, J. (2002). *Triturus cristatus* – större vattensalamander Faktablad, ArtDatabanken 2002-04-08, SLU, Uppsala.
- Malmgren, J. (2007). Åtgärdsprogram för bevarande av större vattensalamander och dess livsmiljöer. Naturvårdsverket. Rapport 5636.
- Mernelius, P. (2007). Större vattensalamander (*Triturus cristatus*) i Kronobergs län 2006. Länsstyrelsen i Kronobergs län. Meddelande nr. 2007:8.
- Naturvårdsverket (2003). Natura 2000 i Sverige. Handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9. Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket (2005). Inventering och övervakning av större vattensalamander (*Triturus cristatus*). Version 1:0:2005-04-21. www.naturvardsverket.se (besökt 2007-02-05).
- Nyström, P. och Stenberg, M. (2008). Forskningsresultat och slutsatser för bevarandearbetet med hotade amfibier– En litteraturgenomgång. Länsstyrelsen i Skåne län. Löpnr. 2008:55.
- Stenberg, M. och Nyström, P. (2007). Större vattensalamander (*Triturus cristatus*) i Kronobergs län 2007. Länsstyrelsen i Kronobergs Län, Meddelande nr 2007:30.
- Stenberg, M. och Nyström, P. (i tryck). Utvärdering av projektstödsdammars för spridning av den större vattensalamandern. Länsstyrelsen i Örebro.
- Stenberg, M. och Nyström, P. (2008). Översiktsinventering av större vattensalamander, *Triturus cristatus* i Hallands län 200. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2008:10.
- Strand, L. (i tryck). Basinventering av dykarskalbaggar i Skåne län 2007. Miljöavdelningen. Länsstyrelsen i Skåne Län.

Bilaga 1 – Muntliga rapporter

Rapporter om större vattensalamander 2008. Tc står för *Triturus cristatus* (större vattensalamander).

x	y	Kommun	Lokal/Närmaste ort	kommentar
1324780	6218246	Bjuv	Södra Vram	Tc i källaren, finns kärr i skogen intill
1306791	6258331	Båstad	Brödarp	Tc på gården
1320320	6261021	Båstad	Eskilstorpsstrand	Tc på äng i trädgården
1312253	6248594	Båstad	Lillahult	Tc enligt markägare
1345388	6194453	Eslöv	Eslöv 1	Tc enligt rapport Inventering Eslöv, Jon Loman
1344417	6193956	Eslöv	Eslöv 7	Tc enligt rapport Inventering Eslöv, Jon Loman
1345294	6193004	Eslöv	Eslöv 13	Tc enligt rapport Inventering Eslöv, Jon Loman
1345517	6192255	Eslöv	Eslöv 16	Tc enligt rapport Inventering Eslöv, Jon Loman
1345654	6192247	Eslöv	Eslöv 17	Tc enligt rapport Inventering Eslöv, Jon Loman
1345419	6192739	Eslöv	Eslöv 27	Tc enligt rapport Inventering Eslöv, Jon Loman
1347465	6204823	Eslöv	Stockamöllan	Tc i källaren
1304287	6223626	Helsingborg	Laröd	Adult Tc hona funnen våren 2008 i kärr i skogen, Filip Elfers och Simon Sundelin
1311737	6211958	Helsingborg	Rååns dalgång	Adult Tc i kärr
1303980	6228240	Helsingborg	Torshult 1	Tc enligt artportalen, Larv vid håvning, Göran Paulson
1370144	6220003	Hässleholm	Hovdala 1	Tc enligt rapport Inventering Hovdala, Johan Ahlén
1369908	6220818	Hässleholm	Hovdala 3	Tc enligt rapport Inventering Hovdala, Johan Ahlén
1368585	6221776	Hässleholm	Hovdala 9	Tc enligt rapport Inventering Hovdala, Johan Ahlén
1369278	6221797	Hässleholm	Hovdala 11	Tc enligt rapport Inventering Hovdala, Johan Ahlén
1361769	6237933	Hässleholm	Humlesjö	Tc på land ca 50 m från vattnet enligt boende
1393164	6231029	Hässleholm	Knisslinge	Tc i trädgården
1383093	6217868	Hässleholm	Rosenlund	Uttorkat, men Tc i trädgård (under plastpool) enligt boende
1386219	6224721	Hässleholm	Sörbytorp	En död Tc noterades på trappan vid huset intill vattnet den 4/9-2008

x	y	Kommun	Lokal/Närmaste ort	kommentar
1303790	6238390	Höganäs	Baljagården 2	Tc enligt artportalen, Adult Tc under stock, Göran Paulsson
1303840	6238976	Höganäs	Södåkra	Tc i brunn
1380389	6194750	Hörby	Skåningsboda	Nyrensat vatten, Tc enligt markägare
1380777	6186384	Hörby	Stänkelösa	Tc hane observerad vid garaget (24/7 – 07)
1344436	6219694	Klippan	Riseberga	Tc funna i stenmur 1999
1392505	6185885	Kristianstad	N Lökaröd	Tc, enligt markägare, vattnet nästan uttorkat
1406865	6233167	Kristianstad	St. Byröna	Tc observerad vid väg intill vattnet av markägare två gånger
1389680	6222695	Kristianstad	Övarp	Tc på gården enligt markägare
1342880	6181060	Lund	Linnebjär	Tc enligt artportalen, Adulta under stock i hästhagen, Linnebjär NR, Jan Pröjts
1333286	6208813	Svalöv	Knutstorp	Tc på slottet intill enligt markägare
1340650	6212890	Svalöv	Söderåsen	Tc som bifångst vid provfiske 5/6 -00 i Härnäsdammen, Kärr intill
1340132	6161137	Svedala	Holmeja by	Tc i brunn
1346508	6151240	Svedala	N Grönby	I stort sett uttorkad, Tc observerad på gård intill, ätlig groda observerades
1326214	6142945	Trelleborg	Maglarp	Tc i trädgården
1328197	6145081	Trelleborg	Snarringe	Tc funna vid röjning i trädgård
1328317	6145478	Trelleborg	Snarringe	Tc i damm, samt övervintrande i källaren
1329440	6155100	Vellinge	Västra Ingelstad	Tc enligt artportalen, Hona i dammen 450 SV möllan, Jan Pröjts
1318010	6235664	Ängelholm	Ängelholm	Tc på tomt
1337687	6242257	Örkellunga	Ekeröd	Bevattningsdamm till växthus, ett vatten intill, möjligen Tc i växthuset

Bilaga 2. Inventerade Natura 2000-områden

Area är hela områdets area. Tc-vatten står för hur många kända lokaler för större vattensalamander (*Triturus cristatus*) som finns registrerade hos Länsstyrelsen i Skåne län (2007) inom respektive område. Tc står för antalet fångade larver av större vattensalamander. Tv står för antalet fångade larver av mindre vattensalamander (*Triturus vulgaris*). Bb = *Bombina bombina* (klockgroda), Ha = *Hyla arborea* (lövgroda), Rd = *Rana dalmatina* (långbensgroda) och Re = *Rana esculenta* (ätlig groda).

SITECODE	Namn	Area (ha)	Tc – vatten	Obj-nr	x	y	håvtag	Tc	Tv	Kommentar
SE0420130	Bäckhalladalen	104	11	91-080	1405298	6161673	10	0	0	Lokal för Tc, Ha, Bb, betad strandlinje och eutrof
SE0430095	Falsterbohalvön	41583	0		1312846	6147380	5	0	0	Saltpåverkat och småspigg
SE0430122	Fredriksbergs mosse	70	21	86-249	1372867	6157693	20	2	60	Lokal för Tc, Ha, Bb
SE0420206	Gladsaxhallar & Tobisviksheden	95	0	91-153	1406774	6161700	0			Lokal för Tc, Ha, uttorkat, lämplig landmiljö
SE0430092	Kullaberg	1356	1		1294628	6245617	6	0	0	Gungfly, svårhåvat
	Kullaberg				1295266	6245691	0			Gungfly, vitmossa i vattnet, ej håvbart
	Kullaberg			84-013	1296782	6244182	10	0	0	Lokal för Tc, grumlig, grund och svårhåvad
SE0430030	Kungsmarken	232	0		1341590	6179803	0			Helt uttorkat, lämplig miljö
	Kungsmarken				1340860	6178781	0			På golfbanan, med fontän, olämpligt vatten
SE0430026	Måryd-Hällestad	199	0		1339565	6174967	5	0	0	Ruda, mycket fint vatten i bra landmiljöer
	Måryd-Hällestad				1346733	6177141	0			Svåråtkomligt att håva, annars lämplig
	Måryd-Hällestad				1346556	6177298	10	4	20	Glest kräftbestånd enligt markägare, yngel av Re
SE0430082	Möllehässle-Kullens havsbad	161	2	84-002	1295568	6242996	30	0		Lokal för Tc, Bb
	Möllehässle-Kullens havsbad			84-007	1296277	6242745	25	0	41	Lokal för Tc, Bb
	Möllehässle-Kullens havsbad				1296426	6241223	30	0	0	Nyligen koloniserad av Bb
SE0420240	Ravlunda skjutfält	862	5	91-005	1396755	6181970	10	1	15	Lokal för Tc, Ha, Rd
SE0430113	Revingefältet	3013	3		1352065	6178238	10	0	0	Pf, Tc år 2000, lite vegetation (kräftor)
	Revingefältet			81-002	1351150	6179370	3	0	0	Lokal för Tc, spigg
	Revingefältet				1251121	6178789	10	0	5	Mycket undervattensvegetation, troligen fiskfri
SE0420267	Siesjöområdet	56	0		1421621	6216222	10	0	5	Lokal för Tc strax utanför området
SE0430114	Skoghejdan	76	9	86-103	1376082	6159750	10	4	8	Lokal för Tc, Ha, Bb
SE0430116	Skoghusets enefäläd	18	8	65-237	1371948	6159961	10	1	40	Lokal för Tc, Ha, Bb
SE0420134	Stenshuvud	398	0	91-208	1403330	6171050	0			Lokal för Rd, uttorkat, lämplig landmiljö
	Stenshuvud			91-209	1403380	6171310	0			Lokal för Rd, uttorkat, lämplig landmiljö
SE0420135	Svabesholm	15	1	91-015	1401942	6171003	10	0	0	Lokal för Tc, Ha, Rd, betad strand, svårhåvat
SE0420154	Söderåsen	1702	1		1338142	6214154	10	0	0	Fin landmiljö. Grumligt, fisk? betade strandkanter
SE0420075	Verkeåns dalgång	2757	5		1386893	6182627	10	1	3	Stort vatten i lämpliga landmiljöer

Så mycket som fem procent av våra djur, växter och svampar löper risk att dö ut. En storsatsning för att bevara dem och deras livsmiljöer ingår i Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas arbete. Det är en del av arbetet för att klara riksdagens miljökvalitetsmål, som exempelvis **Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker** och **Ett rikt växt- och djurliv**.

Länsstyrelsen i Skåne län redovisar i denna rapport resultat från två olika inventeringar av större vattensalamander, *Triturus cristatus*, i Skåne utförda under 2008. Den första delen redovisar en översiktsinventering utanför det tidigare kända utbredningsområdet av större vattensalamander i Skåne. Andra delen redovisar resultat från en inventering av arten i 17 urvalda Natura 2000-områden i Skåne. Resultat från undersökningarna kan användas som underlag för bedömningar av bevarandestatus för större vattensalamander inom olika delar av länet.

